

2. Osobní a rodinný život

2.1 Školní léta

Z „frequentančního vysvědčení“, které bylo vydáno, „*poněvadž žák ten přijat býti chce do první třídy školy měšťanské v Třešti*“, se můžeme dozvědět, že malý Josef začal do obecné školy v Rohozné chodit 15. října 1879, tedy ještě před dovršením šestého roku, a končil tuto školu po čtyřech ročnících studia 31. července 1883¹.

O jeho studiu v Třešti nám jistě informace přináší záznam o docházce a známkách za jednotlivá čtvrtletí v katalogu ze školního roku 1883/1884, kdy absolvoval 1. ročník. Víme díky němu třeba, že pradědeček tehdy přes týden bydlel na „bytě“ u jakéhosi Františka Gutvalda, zdejšího krejčího. Můžeme též vidět, že student Bezděkovský měl vcelku vzornou docházku, když za celý rok chyběl jen 16 „půldnů“, přičemž všechny tyto absence byly omluvené².

Dochované školní vysvědčení ze druhého ročníku studia³ nám zase umožňuje provést jisté porovnání toho, nakolik se studijní úspěchy mladého Josefa mezi prvním a druhým ročníkem studia měnily a nakolik byly v zásadě konstantní. Zdá se, že zatímco třeba v dějepise a zeměpise si spíše pohoršil (z „velmi dobře“ na „dobře“), v případě přírodopytu⁴ tomu bylo přesně naopak. Znamku „velmi dobře“ si pak udržel jak u předmětů týkajících se „jazyka vyučujícího“ (tedy češtiny), tak i „druhého jazyka zemského“, což byla s určitostí němčina. Když vezmeme v potaz to, že z počtů obdržel Josef v obou ročnících „dobře“, zdá se, že jeho vlohy byly spíše lingvistického rázu. Své vlohy v tomto směru pak jistě později zúročil v průběhu svého veřejném působení.

O tom, zda pradědeček měšťanskou školu nakonec dokončil, nemáme doklady, ovšem když budeme sledovat jeho další život a rozsah jeho činností (zejména těch veřejných), lze si jen těžko představit, že by tomu tak nebylo. Na otázku čemu se Josef věnoval po dokončení měšťanské školy, nám alespoň částečně odpovídá výuční list z 23. června 1893, který dosvědčuje, že se tři roky učil mlynářskému řemeslu, a to u svého otce. „*Jelikož se Josef Bezděkovský po celý ten čas svému učení věrně, pilně a počestně choval, sobě potřebných vědomostí úplně osvojil, a spokojenost mou vůbec si získal, prohlašuji jej tímto za schopného tovaryše mlynářského,*“ stojí v uvedeném výučním listu.

2.2 Sňatek

O tom, jak to měl pradědeček se ženami, toho bohužel rovněž moc nevíme. Oženil se poměrně dosti pozdě, až ve svých třiceti šesti letech, a pokud v jeho životě byly ještě jiné ženy než Anežka Beníšková z Plevnice, už se to nikdy nedozvíme.

Na základě svědectví mých prarodičů bych si každopádně troufl tvrdit, že jeho manželka Anežka byla pro mého pradědečka velkou životní výhodou. Moje babička vyprávěla, že to byla právě Anežka, kdo se především staral o hospodářství, a až se později dostaneme k vyprávění o všech těch veřejných Josefových aktivitách, měli bychom mít toto určitě na paměti.

¹ Viz Pozůstalost Josefa a Anežky Bezděkovských (v držení rodiny Řezníčkových).

² SOKA Jihlava, fond Měšťanská škola Třešť.

³ Viz Pozůstalost Josefa a Anežky Bezděkovských (v držení rodiny Řezníčkových).

⁴ Tento předmět, který se na našem území vyučoval od roku 1869 až do druhé světové války, spojoval dnešní fyziku a chemii.

Anežka se narodila 27. července 1889 ve 20 km vzdálené vesnici Plevnice⁵ v zemědělské usedlosti, kde hospodařil její otec Josef Beníšek (nar. roku 1859). Její maminkou byla Kateřina Beníšková (za svobodna Voláková) a kromě Anežky se jí ještě narodil syn Josef Beníšek, který se později též angažoval v místní politice. O Anežčině dětství víme jen tolik, že mezi lety 1895 až 1903 chodila do obecní školy ve Chvojnově. I když celé studium absolvovala (na rozdíl od svého budoucího chotě) pouze na obecní škole (a lze se tak domnívat, že výuka zde mohla být o něco jednodušší než na „měšťance“), její propouštěcí vysvědčení se samými „velmi dobře“, by svědčilo o tom, že byla velmi svědomitou žačkou. Doma byla patrně vedena ve velmi rigidní katolické výchově, což v ní, jak vyplývá i z vyprávění mého tatínka, zanechalo nesmazatelnou stopu⁶. Z onoho vyprávění mohu též soudit, že Anežka byla povahou spíše uzavřenější a neměla výraznější smysl pro humor. Byla to však jistě rázná žena, která to celé velké hospodářství, které k mlýnu patřilo, dokázala pěkně řídit⁷.

Z církevní matriky⁸ oddaných se dozvídáme, že svatba Josefa s Anežkou se uskutečnila dne 6. listopadu 1909, ovšem nikoliv v Rohozné či někde poblíž bydliště nevěsty (nabízela by se třeba Pelhřimov), ale přímo v Praze, respektive v tehdy ještě v samostatném městě Královské Vinohrady. Místem obřadu byl známý kostel sv. Ludmily na dnešním náměstí Míru⁹, kolem něhož jsem celé dětství strávené na Vinohradech poměrně často chodil. Samotný kostel (dnes basilika) je zajímavý už tím, že šlo ve své době po chrámu Nejsvětějšího Srdce Páně na náměstí Jiřího z Poděbrad o nejmladší a zároveň jeden z největších kostelů v Praze. Tato novogotická stavba navržená architektem Josefem Mockerem s velmi zdobnou dekorativní vnitřní výmalbou a vitrážemi, na nichž se podílel i známý malíř Josef Ženíšek, musela už ve své době působit úžasným dojmem (zvláště pro upřímně věřící katolíky, jakými asi oba snoubenci byli) a tak se moc ani nedivím, že pokud to ekonomické poměry rodičů obou snoubenců umožňovaly, že si pro svůj nejvýznamnější den zvolili právě toto místo. Zvláště když je k tomu možná ještě motivovala volba obou svědků. O Josefu Novákovi a Josefu Fikejzovi si ještě blíže něco povíme v kapitole věnované pradědečkovým přátelům a známým. Zde však alespoň uvedme, že oba to k místu svatby měli coby kamenem dohodil. Josef Novák, tehdy jako student na pražské Karlo-Ferdinandově universitě, bydlel v Žitné ulici 30, u Josefa Fikejzla matriční zápis uvádí adresu Vršovice 184. Díky dochované účtence za pití na svatební hostině¹⁰ přitom víme i místo, kde se tato hostina odehrála. Šlo pražský hotel Graf na tehdejším Komenského náměstí, dnes náměstí I. P. Pavlova, tedy poměrně blízko od daného kostela¹¹.

⁵ Plevnice je v současnosti část obce Olešná u Pelhřimova.

⁶ Viz třeba Pozůstalost Josefa a Anežky Bezděkovských a zde dochovaná modlitební knížka, do níž si zapisovala mj. přesná data úmrtí všech svých nejbližších.

⁷ Podle sepsaných pamětí/vzpomínek mého tatínka (Ladislava Bezděkovského ml.) měla jeho babička Anežka kolem hospodářství spoustu práce včetně starostí o zaměstnance. I můj dědeček vyprávěl, že „o hospodářství se starala převážně maminka“.

⁸ Archiv hl. města Prahy, Sběrka matrik, vnější obvody, Praha-Vinohrady, Kostel sv. Ludmily, oddaní v roce 1909–11, str. 74, dostupné zde: [Archivní katalog \(ahmp.cz\)](http://ahmp.cz).

⁹ Informaci o tom, že místem svatby byla Praha, potvrzuje i „List o prohlídce mrtvého“ Anežky Bezděkovské z roku 1966. Viz Pozůstalost Josefa a Anežky Bezděkovských (v držení rodiny Řezníčkových).

¹⁰ I když to z účtenky (v celkové výši útraty 67,70 Kč) není zcela zřejmé, zdá se, že jde patrně o obnos, který za svatbu zaplatila rodina ženicha. Lze soudit podle toho, že na účtence najdeme kromě položky za dopravu do/z kostela třemi koňskými povozy už jen položky za pití (což tradičně platila rodina ženicha). Díky účtence každopádně také víme, že se na svatbě vypila 1 lahev sherry (asi jako aperitiv), 2 láhve vína a 19 pohárů piva. Viz tamtéž.

¹¹ Pokud jde o budovu dnes již bývalého hotelu Gráf, byla postavena roku 1896 v novobarokním stylu se secesním foyer na místě zbouřených pražských hradeb původně jako bytový dům s kavárnou v přízemí, ovšem již o dva roky

V souvislosti se sňatkem Josefa s Anežkou však stojí za to se ještě zmínit o Svatební a postupní smlouvě podepsané dne 28. října 1909. Účastníkem této smlouvy byl vedle obou snoubenců též Anežky otec Josef Beníšek. A to především z toho důvodu, že se ve smlouvě hned v jejím úvodu píše následující: „Vzhledem na tento zamýšlený sňatek nevěstini rodiče Josef a Kateřina Benýškoví přislíbili své dceři jako věno jako otcovský a mateřský podíl 20 000 Kč a vyplatil dnešního dne otec nevěstin pan Josef Benýšek k rukou ženicha Josefa Bezděkovského obnos tento v hotovosti.“ Smlouva přitom dále uvádí, že daný obnos má být použit na zaplacení ceny postupní za polovic nemovitostí ženicha nevěstě. Též se zde konstatuje, že „tímto kapitálem je nevěsta Anežka Benýšková co do svého dědického podílu úplně vybita, takže nebude více oprávněna ničeho více od rodičů svých požadovati.“¹² Na základě těchto údajů lze tvrdit, že Anežka byla pro mého pradědečka vcelku „dobrou partií“.

2.3 Potomci

Zatímco pradědeček Josef vyrůstal jako dítě v prostředí, kde až na jeho otce byly samé ženy, jemu samotnému osud nadělil jen samé mužské potomky. První syn se Josefovi narodil 29. ledna 1911 a možná již ono jméno po otci jako by předurčilo jeho budoucí mlynářské řemeslo. Po absolvování obecné školy v Rohozné a následné měšťanské/občanské školy v Pelhřimově (roky 1922–1925) absolvoval v Pardubicích v letech 1928–29 dvouletý mlynářský kurz a byl tak teoreticky i prakticky¹³ připraven k tomu, aby mohl být plně k ruce svému tehdy již stárnoucímu otci. Kromě toho měl Josef junior patrně tendenci se svému otci přiblížit i pokud jde o jisté politické či společenské aktivity. Svědčí o tom fakt, že byl v roce 1933 jedním ze zakládajících členů sdružení katolické mládeže pro Rohoznou a okolí, a že již koncem téhož roku se po jednání valné hromady tohoto spolku stal jeho předsedou¹⁴. Navázal tímto přitom na svého otce, který byl minimálně kolem roku 1910 jednatelem místní skupiny Sdružení venkovské mládeže¹⁵.

K jeho hospodaření po převzetí celého hospodářství od svého otce před koncem 2. světové války mnoho informací nevíme. Určitou zajímavostí nicméně je, že o něj jistý čas jevila zájem tajná policie. Dokládá to fakt, že jej Krajská správa Ministerstva vnitra v roce 1958 zařadila na seznam osob, jejichž případ měl být dále rozpracováván. U Josefa Bezděkovského ml. je přitom jako důvod zařazení na daný seznam uvedeno, že jde o „mlynáře a kulaka s nepřátelským

později koupena Alfredem Gráfem a přeměněna na hotel Gráf. V letech 2003 a 2017 zde proběhly rekonstrukční práce, během nichž byl celý objekt konvertován na moderní administrativní centrum. Viz <https://archiv.denarchitektury.cz/program/praha-byvaly-hotel-graf/>.

¹² Smlouva má celkem 9 stran, a je tedy co do rozsahu obsáhlejší než předmanželská smlouva Josefových rodičů. Viz tamtéž.

¹³ Součástí kurzu byla celá řada předmětů nejen co se mlynářství, stavění mlýnů či nauky o obilí a mlýnských výrobcích týče, ale třeba i pokud jde o části ze strojnictví, elektrotechniky a mechaniky. Výuka obsahovala rovněž nauku o obchodní živnosti a nechyběly ani počty a algebra, či česká a německá korespondence. Viz Vysvědčení Josefa Bezděkovského (*1911) z mlynářských kurzů vydané Městským průmyslovým muzeem a ústavem pro zvelebování živností v Pardubicích dne 25. 6. 1928 (v osobním držení rodiny Řezníčkových).

¹⁴ MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond OÚ PE, inv. č. 1115, kart. 788, str. 16–18.

¹⁵ MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond OÚ PE, inv. č. 914, kart. 364 (Rohozná), str. 6.

*poměrem ke zřízení*¹⁶. Dle vyjádření pracovníka archivu se však zdá spíše nepravděpodobné, že by se dotyčný dostal do jakéhokoli osobní konfrontace s veřejnou bezpečností či dokonce Státní bezpečností¹⁷. Nakolik se tyto skutečnosti mohly nějak negativně projevit na jeho zdraví, to říci samozřejmě vůbec nemůžeme. Faktem však je, že Josef junior se na rozdíl od svého otce dožil poměrně nízkého věku a jako poslední mlynář rodu Bezděkovských zemřel již 4. června 1964 ve věku pouhých 53 let.

Zajímavé přitom je, že jisté geny se v této linii pradědečkových potomků asi vskutku stále přenášejí. Jeden ze synů dotyčného, můj prastrýc Vladimír Bezděkovský, na jehož vyprávění zde ještě dále odkáži, se též věnoval místní politice, a to coby dlouholetý zastupitel a radní ve Vodňanech a krátký čas i jako místostarosta, to vše za zemědělskou stranu. Za ni dokonce i kandidoval (tak jako můj pradědeček Josef) v parlamentních volbách v roce 1992, a to v rámci koalice Liberálně sociální unie (LSÚ). A jako by se historie vskutku měla opakovat, tak nebýt nesouhlasu v rodině, mohl se strýc Vladimír stát i poslancem. Pro pořádek pak ještě připomenu, že vnučka dotyčného Josefa juniora (a dcera jeho nejmladší dcery Věry Štěchové) Věrka Řezníčková již přes sedm let působí jako místostarostka v Rohozné.

Jako druhý potomek se Josefovi narodil 27. 6. 1913 můj dědeček Ladislav. Ten po absolvování měšťanské školy v Pelhřimově začal ve svých 14 letech studovat nejprve na střední škole v Chrudimi, ale později pak na hospodářské škole v Táboře, kam se chtěl dostat již na začátku¹⁸. Ihned po škole nastoupil jako účetní do Hospodářského družstva ve Vysokém Mýtě, později ho přeložili do Velimi. Ještě před nástupem na vojnu v dubnu 1935 stačil složit zkoušky na místo revizního úředníka na ministerstvu financí, kam pak po absolvování vojny v říjnu 1937 skutečně nastoupil. Ve státní službě (na různých pozicích a hned na několika ministerstvech)¹⁹ zůstal až do roku 1958, kdy byl vyhozen pro svůj špatný třídní původ²⁰ a až do důchodu pracoval (nejprve u revolverového soustruhu a

¹⁶ Viz svazek arch. č. OB-80 BN* (tematika svazku „Zemědělství (Jihlava)“), Archiv bezpečnostních složek.

¹⁷ Viz e-mailové vyjádření Josefa Vávry z Oddělení archivních fondů MV ČSR, StB a vojsk MV v Archivu bezpečnostních složek, v němž uvádí, že sice určitá pramenná základna k pátrání po Josefu Bezděkovskému v Archivu bezpečnostních složek existuje (viz třeba dochované protokoly událostí z r. 1958–1964 z okresního Oddělení VB Jihlava nebo ze samého zdroje deníky vyšetřovacích spisů r. 1954–1964, případně protokoly písemností z r. 1958–1964), ale pokud se dotyčný nedostal přímo do nějaké konfrontace s VB, pak se jeho jméno v uvedených pramenech s největší pravděpodobností neobjeví. Spisový materiál vedený k Josefu Bezděkovskému jun. se dle Josefa Vávry nikde ve fondech Archivu bezpečnostních složek neobjevuje.

¹⁸ Kdy dědeček přešel na Vyšší zemskou školu hospodářskou v Táboře, nevíme. Dostupná je výroční zpráva z této školy za školní rok 1929–1930, z níž je zřejmé, že v daný rok byl ve třetím ročníku. <https://kramerius.cbvk.cz/search/i.jsp?pid=uuid:d27c4173-befd-11e5-b7c3-001b63bd97ba&q=Bezděkovský%20Rohozn.>

¹⁹ Dle svých vzpomínek byl dědeček v červenci 1940 v souvislosti se zřízením tzv. vázaného hospodářství (tj. lístkového systému) přeložen na Ministerstvo zemědělství, a to opět do odboru kontroly a revize. Pak se z toho vytvořilo Ministerstvo výživy, kde dělal v podstatě stejnou práci. A stejně tomu bylo, když se úřad přejmenoval na Ministerstvo výkupu. V „revizi“ pracoval až do roku 1951, kdy byl přeložen na odbor finanční kontroly. To již se však tento úřad jmenoval Ministerstvo potravinářského průmyslu.

²⁰ Viz závěry členské schůze závodní organizace KSČ na tamním ministerstvu ze dne 2.4. 1958, na základě nichž byl dědeček též vyloučen ze strany: „Jmenovaný svým třídním původem neskýtá politickou záruku, neboť pochází z rodiny boháče. Rodiče vlastnili 47 ha. zemědělské půdy a mlýn, ve kterém zaměstnávali 1 pracovníka. I když je členem strany od r. 1948, není třídně ani politiky uvědomělý.“ Zajímavé je, že i přes tento problém se jeho jméno neobjevuje v žádné z evidencí Státní bezpečnosti ani ve zpracovaných evidencích k archivním fondům a sbírkám Archivu bezpečnostních složek. Viz písemné vyjádření Oddělení archivních fondů operativních svazků a vyšetřovacích spisů Archivu bezpečnostních složek ze dne 19. 10. 2023.

později coby dílenský plánovač) v továrně ČKD. Tehdy už byl téměř čtrnáct let ženatý s svojí babičkou, o víc než jedenáct let mladší Marií Puchtovou, dcerou místního (rohozenského) lesníka („fořta“) Václava Puchty. Jestli tak v něčem napodobil můj dědeček svého otce, tak to byl právě onen větší věkový rozdíl mezi manželi, i když tento rozdíl v tomto případě přeci jen nebyl tak velký jako v případě Josefa s Anežkou.

Jako třetí se do rodiny Josefa a Anežky narodil až po 1. světové válce v roce 1919 syn František, bohužel však již po měsíci zemřel. Jakoby se ono jisté „prokletí“ Františků z Horního mlýna, jak jsme o něm mohli číst v předchozí kapitole, alespoň na krátko přeneslo i na rodinu na Dolním mlýně. Přesto se pradědeček ještě jednoho potomka dočkal. Hned o rok později se mu totiž 22. června 1920 narodil Bohumil. Zajímavé je, že i u něj se v mládí projevíly dobré studijní předpoklady, když v roce 1939 absolvoval Reálné gymnázium Plk. J. J. Ševce v Pelhřimově²¹. I Bohouš se pak svým způsobem „potatil“, když se i za komunistického režimu, jak mi vyprávěl jeho synovec Vladimír z Vodňan, angažoval v Československé straně lidové. Jeho jméno bychom tak určitě neměli zaměňovat s jiným Bohumilem Bezděkovským, který se po 2. světové válce v druhé polovině čtyřicátých letch minulého století na Jihlavsku velmi čile angažoval v komunistické straně a byl i předsedou tamního Okresního národního výboru²². O případných příbuzenských vazbách mezi dotčenými mi přitom není nic známo.

2.4 Přátelé, kolegové a známí

Vzhledem k absenci jakékoliv pradědečkovy korespondence jsme při hledání odpovědi na otázku, kdo byli jeho přátelé, kolegové či známí odkázáni v zásadě jen na jistá holá fakta o jeho životě, a zejména pak na ta spojená s jeho veřejnými aktivitami. Přesto se pokusme tato fakta spojit v nějaký logický celek a možná se přitom nebojme si i maličko zaspekulovat.

První osoba, o níž víme zcela jistě, že byla minimálně pradědečkovým blízkým kolegou (z Lidové záložny i pelhřimovské okresní správní komise), když ne něčím víc, byl dlouholetý děkan Pelhřimova František Bernard Vaněk (1872–1943). To byla postava, minimálně z regionálního pohledu, vsutku velmi významná. S ohledem na škálu jeho aktivit, které kromě jeho kněžské profese a činnosti na poli žurnalistiky a krásné literatury odrážely též jeho zájem o hudbu, umění, etnografii, památkářství, zahrádkářství, ale třeba také o politiku, bychom o něm s klidem mohli hovořit jako o „renesančním člověku“. Srdce pelhřimovských občanů si Vaněk určitě získal svými charitativními, filantropickými a mecenášskými aktivitami. Podporoval třeba všechny kulturní, osvětové a sportovní spolky ve městě²³. Závěr Vaňkova života byl velmi těžký, když jej v roce 1942 (právě kvůli jeho neutuchající veřejné aktivitě) zatkli nacisti a on zemřel na zápal plic (v kombinaci se všemi zdravotními neduhy, kterých měl tak jako tak dost) 1. dubna 1943 v Dachau.

²¹ Doklad o tomto je výroční zpráva tohoto gymnázia ze školního roku 1938–39, kdy Bohumil ve třídě VIIIa studia dokončil. Viz https://kramerius.cbvk.cz/search/i.jsp?pid=uuid:cbb03a8f-cf52-11e5-b68d-001b63bd97ba&q=Bohumil%20Bezděkovský#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-page_uuid:cbb03a8f-cf52-11e5-b68d-001b63bd97ba.

²² BAJER, Pavel: Únor 1948 na Jihlavsku (magisterská práce), Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, Brno 2010.

²³ MARTÍNKOVÁ, Lenka: Mgr. František Bernard Vaněk a Pelhřimov, in Kol. aut.: Mgr. František Bernard Vaněk a Dr. Jan Friedl, dva pelhřimovské osudy. Pelhřimov, 2015, str. 9–10.

Jak došlo k jeho seznámení s mým pradědečkem s určitostí nevíme, je však velmi pravděpodobné, že se potkali na akcích katolických zemědělců či katolické mládeže, jejichž sjezdová jednání Vaněk díky velmi dobré znalosti těsnopisu zapisoval²⁴. Blízcí si přitom mohli být nejen jako vrstevníci (dědilo je od sebe jen pár měsíců), ale patrně i jistým sociálním cítěním. Tedy aspoň pokud budeme věřit vzpomínce lesníka Jaroslava Mrázka, podle jehož svědectví prodával můj pradědeček za 1. světové války mouku za předválečnou cenu, čímž se dosti odlišoval od většiny mlynářů v okolí²⁵.

Od osoby děkana Vaňka se vcelku plynule dostáváme k druhé osobě, se kterou musel mého pradědečka pojit jistý vztah. Šlo o Josefa Nováka (1888–1970), rodáka z Chvojnova, který se za svých studií na pelhřimovském gymnáziu stal Vaňkovým chráněncem a byl na studiích vydržován katolickými rolnickými spolky²⁶. O tom, že vztah mého pradědečka s Josefem Novákem asi nemohl být úplně formální, svědčí fakt, že se dotýčný v listopadu 1909 stal jedním ze svědků na pradědečkově již zmiňované svatbě. Dokonce ale můžeme spekulovat nad tím, zda oba nebyli vzdálení příbuzní²⁷. V době pradědečkovy svatby studoval Novák již v Praze na Karlo-Ferdinandově universitě fyziku a matematiku, a postupně začal působit jako žurnalista a redaktor v katolických časopisech *Naše mládež*, *Venkovan* a *Selská obrana*. V letech 1918–30 se pak stal šéfredaktorem deníku *Lid* (Pražský večerník). „*Je rozený novinář, píše jasně, břitce, věcně a s naprostou znalostí věci*,“ psal o něm lidovecký tisk v roce 1838, když slavil své padesátiny²⁸. Tehdy měl již za sebou skoro deset let v čele Svazu hospodářských lidových družstev, čímž nedal zapomenut na svůj zemědělský původ a kořeny. Od roku 1925 až do nacistické okupace roku 1939 byl poslancem za lidovou stranu. V parlamentu Novák působil ještě za 3. republiky (tj. do únorových událostí 1948). V tomto čase napsal vcelku pozoruhodnou brožuru s názvem „*Těm, jimž národ svěřil vedení*,“ v němž v duchu doby mj. definuje program duchovního vedení národa. „*Politika národní, protiněmecká, mezinárodně pak slovanská, politika lidová a demokratická a politika sociální*“, to jsou podle Nováka tři body, na nichž by takovýto program měl stát²⁹. Možná i takto vcelku smířlivý a dobrou svého vzniku určitě ovlivněný text, Novákovi po únoru 1948 pomohl, že neměl žádné problémy s komunistickým režimem. Na druhou stranu však odmítl nabídku, aby pokračoval ve své poslanecké funkci. Jako středoškolský profesor se věnoval pedagogice a napsal knihu *Nauka o výchově*. Zemřel relativně pozdě až roku 1970³⁰, takže se dožil jak doby

²⁴ Tamtéž, str. 18.

²⁵ Vzpomínka citovaná v plném znění v úvodu knihy pochází z roku 1944 a lesník Mrázek ji včlenil do dopisu, který napsal svému kolegovi Václavu Puchtovi, aby pogratuloval ke svatbě jeho dcery Marie s prostředním synem Josefa Bezděkovského Ladislavem. Dopis ve vlastnictví mého tatínka Ladislava.

²⁶ MAREK, Pavel: *Český katolicismus 1890–1914*, str. 176.

²⁷ Dle matričního záznamu o narození Josefa Nováka (Matrika sign. 6984A, poř. č. 4968, ukl. č. 4679, sn. 207, SOA Hradec Králové), byla matkou jeho otce (tj. jeho babičkou) Anna Nováková, rozená Zábojová z Těšenova. Dotyčná tak mohla být sestrou Kateřiny Zábojové, která též pocházela z Těšenova. V takovém případě by oba Josefové byli bratrance „přes koleno“. Přímý doklad o tom však neexistuje.

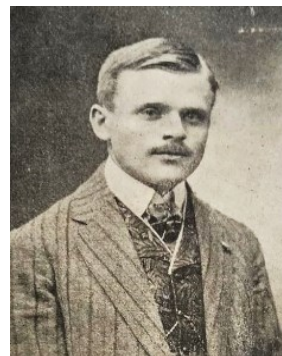
²⁸ Daný novinový výstřížek je uložen v Archivu KDU-ČSL v kartotéce lidoveckých poslanců.

²⁹ Tato brožura se rovněž dochovala ve zmiňované kartotéce lidoveckých poslanců.

³⁰ PEHR, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky, biografický slovník k dějinám křesťanských stran v českých zemích*, str. 180–181.

nadějí spojených s Pražským jarem 1968, tak i velkého zklamání během okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy v srpnu téhož roku.

Též se o Josefu Fikejzlovi (1886–?) lze říci, že ho s mým pradědečkem pojí minimálně to, že mu dělal svědka na jeho svatbě. V tomto případě se matriční zápis o tomto sňatku zmiňuje, že dotyčný v daný čas působil jako tajemník Hospodářského sdružení křesťanských zemědělců. Právě zde se Fikejzl s mým pradědečkem patrně seznámili. Společně se pak mohli vídat i na akcích Sdružení venkovské mládeže, jehož tajemníkem začal být Fikejzl v roce 1908 a vydržel zde až do roku 1914. Jeho další kariéra sice nebyla tak strmá jako v případě Josefa Nováka, i on se však leta angažoval u lidovců. Delší čas byl třeba členem zemského výkonného výboru strany³¹, působil jako jednatel ústřední organizace ČSL ve velké Praze³² či dělal tajemníka a později i zemského jednatele v Unii úředníků a zřízenců³³, což byla odborová organizace napojená na lidovou stranu. Od roku 1928 byl v pražském zastupitelstvu³⁴, a když došlo v únoru 1939 v čase konce 2. republiky k jeho zrušení, stal se členem šedesátičlenné správní komise, která převzala jeho kompetence³⁵. U Fikejzla se jinak nedochovalo ani datum úmrtí, což by mohlo vést k domněnce, že neměl žádnou rodinu. V archivu KDU-ČSL jsem alespoň narazil na kratičký medailonek z pera anonymního pisatele z okruhu katolických zemědělců, z něž je uvedeno, že dotyčný zemřel po operaci prostaty.³⁶ V tomto medailonku jsou dále vyzdvihnuty Fikejzlovy žurnalistické schopnosti, jimiž prý umně zatápěl zejména agrárníkům³⁷.

³¹ Ročenka Čsl. strany lidové. Brno: Ústř. polit. kancelář ČSL, 1928, str. 150–151.

³² Čech z 31. 10. 1920, str. 3.

³³ Viz organizační zprávy v týdeníku Čech z 31. 10. 1920, str. 3.

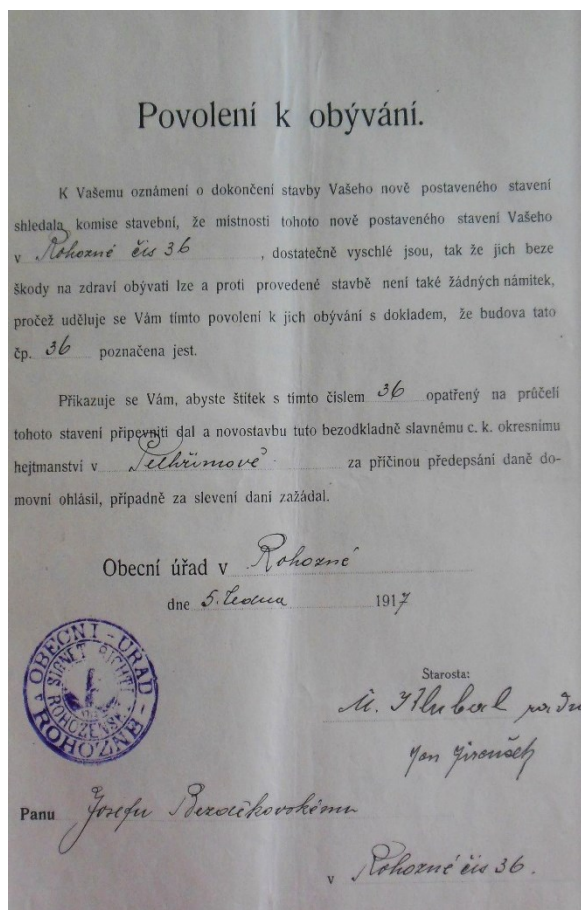
³⁴ Lidové noviny ze dne 24. 12. 1927, str. 6.

³⁵ Viz článek „Konec primátora Zenkla – Praha má státní správu“ v deníku Večer ze dne 27. 2. 1939.

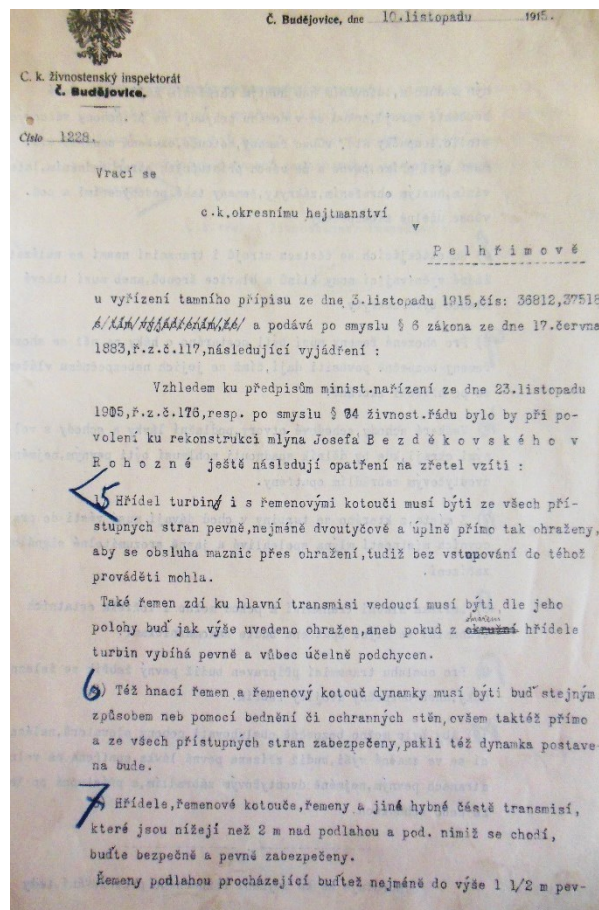
³⁶ Tento medailonek (včetně přiložené fotografie) se v archivu KDU-ČSL dochoval ve složce „Výstřižky 1. republika – různé zprávy“, poř. č. 35/2 a je součástí notýsku s názvem „Naši pracovníci dobří od roku 1908 do cca 1914, kdy jsem se s nimi osobně seznámil a spolupracoval“. Pisatel (jehož jméno není uvedeno, jen nečitelný podpis) si v roce 1970 vytkl za úkol začít psát dějiny hnutí katolických zemědělců.

³⁷ Dle citovaného pramenu se Fikejzl vymezoval zejména vůči vůdci konzervativních agrárníků Práškovi. Jeho kritika agrárníků je uváděna též ve Fiala, Petr a kol: Český politický katolicismus 1848–2005, str. 84. Viz třeba tento jeho výrok: „Není sporu o tom, že agrárism, který svojí troufalou vychloubavostí nadchnul i řadu kněží, je již na mizině a už se nevrátí... Agrární strana je malomocnou čeliti rudé záplavě, spíše ji ještě svým chováním vydupává a sílí...“

O posledních dvou mužích, kteří s určitostí patřili do okruhu pradědečkových přátel či známých, toho v porovnání s předchozími víme podstatně méně. V případě Josefa Jirsy (kolegy jak z Lidové záložny, tak z okresní politiky) je jisté jen to, že se ve zdraví dožil minimálně roku 1944³⁸, a že mezi lety 1913–28 pobýval ve Stanovicích, vzdálených cca 10 km od Pelhřimova, kde musel mít (především v počátku sledovaného období) jisté hospodářství³⁹. O Janu Novákovi (též kolegovi z vedení Lidové záložny) pak víme jen tolik, že žil v Plevnici, odkud pocházela pradědečkova manželka Anežka, a že zemřel již roku 1936⁴⁰.

Obrázek 4: Povolení (z 5. ledna 1917) k obývání nově postaveného obytného stavení na Dolním mlýně.

Obrázek 5: Vyjádření živnostenského inspektorátu v Českých Budějovicích (z 16. 11. 1915) k projektu modernizace Dolního mlýna.

³⁸ Viz seznam členů vedení Lidové záložny uvedený ve statí Miroslavy Kvášové Podnikatelské aktivity pelhřimovského děkana Františka Bernarda Vaňka v Lidové záložně v Pelhřimově, in Kol. aut.: Mgr. František Bernard Vaněk a Dr. Jan Fried, dva pelhřimovské osudy. Pelhřimov, str. 70.

³⁹ Ve Dvacáté první zprávě o činnosti českého odboru Rady zemědělské pro Království České za rok 1912 je jméno dotyčného uvedeno v souvislosti se stálými subwencemi, které byly poskytnuty na chov skotu. Na rozdíl od mého pradědečka je však zde uveden nikoliv mezi prodejci skotu, ale mezi jeho chovateli. Zajímavé však je, že Jirsa není uveden v obdobném seznamu v dalších zprávách zemědělské Rady, které se dochovaly až do roku 1940.

⁴⁰ MZA v Brně – SOKA Pelhřimov, fond Lidová záložna, kniha 2. Srovnej s Kvášová, Miroslava: Podnikatelské aktivity pelhřimovského děkana Františka Bernarda Vaňka v Lidové záložně v Pelhřimově, str. 70.